

BASEL II - PILAR III

**OFFENTLIGGJØRING AV FINANSIELL INFORMASJON
ETTER KAPITALKRAVFORSKRIFTEN**

PR. 31.12.2015

1.	INNLEDNING	3
2.	BASEL II – KAPITALDEKNINGSREGLER	3
2.1	PILAR 1 - MINIMUMSKRAV TIL ANSVARLIG KAPITAL	3
2.2	PILAR 2 - VURDERING AV SAMLET KAPITALBEHOV OG TILSYNSMESSIG OPPFØLGING	4
2.3	PILAR 3 - OFFENTLIGGJØRING AV FINANSIELL INFORMASJON	4
2.4	BASEL III/CRD IV	4
3.1	ANSVARLIG KAPITAL	5
3.2	KAPITALKRAV	6
4.1	PROSESS FOR VURDERING AV RISIKOEKSPONERING OG KAPITALBEHOV (ICAAP)	6
4.2	RISIKOOMRÅDER	7
4.3	ORGANISERING OG ANSVAR	7
5.	RISIKOOMRÅDER	9
5.1	KREDITTRISIKO (INKLUDERT MOTPARTSRISIKO OG RESTRISIKO)	9
5.1.1	Risikoklassifiseringsmodell	10
5.1.2	Porteføljeinformasjon	12
5.1.3	Motpartsrisiko for derivater	13
5.1.4	Verdimåling av finansielle eiendeler	14
5.1.5	Mislighold og nedskrivninger av finansielle eiendeler	14
5.1.6	Beregning av kapitalbehov kredittrisiko	15
5.2	KONSENTRASJONSRIKISIKO	15
5.3	MARKEDS- OG LIKVIDITETSRISIKO	16
5.4	LIKVIDITETS- OG FINANSIERINGSRIKISIKO	17
5.5	OPERASJONELL RISIKO	18
5.6	ANDRE IDENTIFISERTE RISIKOFORMER	19
6.	UTBYTTEPOLITIKK	19
7.	VURDERING AV KAPITALBEHOVET	20

1. INNLEDNING

Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring i Pareto Bank og dekker krav i kapitalkravsforskriften om offentliggjøring av finansiell informasjon (Pilar III) i henhold til Basel II regelverket.

Informasjonen som fremkommer er basert på tall per 31.12.2015 om ikke annet er opplyst, og oppdateres normalt årlig. Banken gjennomfører minimum årlig en analyse av kapitalbehovet for å vurdere om det er samsvar mellom valgt risikonivå og bankens soliditet (Pilar II). Dette dokument oppdateres i samsvar med analysen som gjøres.

For ytterligere informasjon om bankens finansiell stilling og utvikling vises det til bankens års- og delårsrapporter mv. som er tilgjengelig på bankens hjemmeside www.paretobank.no.

Årsregnskapet er utarbeidet i overensstemmelse med International Financial Reporting Standards og tilhørende fortolkninger som fastsatt av EU, samt de ytterligere norske opplysningskravene som følger av regnskapsloven herunder årsregnskapsforskriften for banker, finansieringsforetak m.m. per 31. desember 2015.

Banken inngår ikke i konsern og utarbeider kun selskapsregnskap (morbank).

2. BASEL II – KAPITALDEKNINGSREGLER

Fra 1. januar 2007 ble nytt kapitaldekningsregelverk (Basel II) innført i Norge med formål om å skape større samsvar mellom risiko og kapital i institusjonene. Kravene favner videre enn det tidligere minstekravet til kapitaldekning gjennom mer risikosensitive kapitalkrav, fokus på styring og kontroll, tettere tilsyn og mer informasjon til markedet. Det nye regelverket baserer seg på 3 pilarer.

- Pilar 1 - Minimumskrav til ansvarlig kapital
- Pilar 2 - Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging
- Pilar 3 - Offentliggjøring av finansiell informasjon

Under er det redegjort nærmere for innholdet i de enkelte pilarene.

2.1 Pilar 1 - Minimumskrav til ansvarlig kapital

Minstekravet til kapitaldekning er 8,00 %. Minstekravet omfatter krav til sammensetning av ansvarlig kapital, krav til beregningsgrunnlaget for kredittrisiko samt eksplisitte kapitalkrav for operasjonell risiko og markedsrisiko.

Kapitaldekningsregelverket gir bankene mulighet til å benytte ulike metoder for å beregne kapitalkravet, som vist under:

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB-metode	Interne målemetoder	Sjablongmetoden
Avansert IRB-metode		Avansert IRB-metode

Pareto Bank har valgt standardmetoden for beregning av kapitalkravet for kredittrisiko og basismetoden for beregning av kapitalkravet for operasjonell risiko. Banken har ingen handelsportefølje eller eksponering som gjør at banken p.t. omfattes av kapitalkravet for Markedsrisiko.

Etter standardmetoden for beregning av kapitalkravet for kredittrisiko spesifiseres bankens eiendeler/-forpliktelser i ulike engasjementskategorier med ulike vekt for kapitalkrav. Vektene avhenger av motpart, sikkerheter og type engasjement og om disse er i mislighold eller ikke.

Etter basismetoden for beregning av kapitalkravet for operasjonell risiko beregnes kapitalkravet som 15 % av gjennomsnittlig inntekt siste 3 år.

Se også kapitalkravsforskriften for nærmere beskrivelse av beregningsmetodene.

2.2 Pilar 2 - Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Pilar 2 er basert på at banken minimum årlig skal gjennomføre en intern prosess (ICAAP) for å vurdere om det er samsvar mellom risikonivå og bankens kapitalbehov. I dette ligger det at banken må vurdere størrelse og sammensetning av den samlede kapitalen som banken vurderer at den må holde i forhold til risikoprofil. Kapitalbehovet må også vurderes i forhold til Pilar 1-kravet og nivået på faktisk ansvarlig kapital. Det skal også utarbeides en strategi og plan for å opprettholde bankens soliditet og hvordan banken har til hensikt å tilpasse sitt kapitalnivå fremover. Ansvaret for dette tilligger styret.

Tilsynsmyndighetene skal gjennomgå og evaluere bankens interne vurdering av kapitalbehov og strategi. I tillegg skal tilsynsmyndighetene overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene. Tilsynsmyndighetene vil iverksette passende tilsynsmessige tiltak om de ikke er tilfreds med resultat av prosessen.

2.3 Pilar 3 - Offentliggjøring av finansiell informasjon

Pilar 3 skal supplere minimumskravene i Pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i Pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av finansiell informasjon for å bidra til at ulike markedsaktører kan vurdere bankens risikonivå, bankens styring og kontroll med risikoene samt bankens kapitalisering.

Kravet innebærer at banken skal offentliggjøre beregning av kapitalkravet herunder spesifisering av risikovektet beregningsgrunnlag og ansvarlig kapital samt styring og kontroll. Det skal beskrives de metoder banken bruker for å vurdere kapitalbehovet og rutiner for kontroll og styring av de ulike risikoer. Det er krav om at informasjonen skal offentliggjøres på internett.

2.4 Basel III/CRD IV

Baselkomiteen la 16. desember 2010 frem nye kapital- og likviditetsstandarder for banknæringen, Basel III. I EØS-området er disse anbefalingene gjennomført i direktiv 2013/36/EU (CRD IV). Endringer i finansieringsvirksomhetsloven og verdipapirhandeloven som ble foretatt i 2013, innebærer at kapital- og bufferkravene i CRD IV ble gjort gjeldende i Norge fra 1. juli 2013. Tilhørende forskriftsendringer ble vedtatt 22. august 2014. Forskriftsendringene er gjort gjeldende fra 30. september 2014.

Videre kom rundskriv 9/2015 og 12/2016 som beskriver hovedelementene i Finanstilsynets metoder for å vurdere foretakenes samlede risikonivå og tilhørende kapitalbehov (SREP).

Kapitalregelverket er som følger:

- Minimumskravet til kapital er på 8 %, derav 4,5 % må bestå av ren kjernekapital (core equity tier 1), og der opptil 1,5 % kan bestå av hybridkapital (additional tier 1/fondsobligasjoner) og opptil 2,0 % kan bestå av tilleggskapital (tier 2/ansvarlig lån). Kjernekapital består av ren kjernekapital og hybridkapital og kravet til kjernekapital er 6 %.
- Kapitalbevaringsbuffer av ren kjernekapital på 2,5 % for å sikre at bankene opprettholder en buffer av kapital som kan brukes til å absorbere tap i perioder med finansielt og økonomisk stress.
- Systemrisikobuffer skal bestå av ren kjernekapital og er satt til 3,00 %.
- Motsyklisk buffer av ren kjernekapital er på 1,00 % fra 01.07.2015 og økes til 1,50 % fra 30.06.2016. Denne skal bestå av egenkapital eller andre fullstendig tapsabsorberende midler i henhold til nasjonale regler. Hvis banken ikke er i stand til å dekke denne bufferen, vil det være begrensninger på utbetalinger av utbytte, tilbakekjøp av aksjer og bonuser, og betaling av renter på fondsobligasjoner o.a. Motsyklisk buffer kan maksimalt settes til 2,5 % og kan settes opp med 12 mnd. varsel.

Etter de nye reglene må en ikke systemkritisk finansinstitusjon som omfattes av de nye reglene fra 31.12.2016 minst ha en ren kjernekapitaldekning på 11,50 %, kjernekapitaldekning på 13,00 % og kapitaldekning på 15,00 % for å dekke minste- og bufferkravene.

I tillegg kommer Pilar 2 kravet og eventuell planleggingsbuffer bestående av ren kjernekapital:

- I henhold til Rundskriv 9/2015 fra Finanstilsynet består Pilar 2 tillegget av ren kjernekapital og er kapitalbehov for ibrørende risikoer basert på et risikonivå sett på 12 måneders sikt uavhengig av bufferkravene i pilar 1. I tillegg skal kapitalbehovet sees i et fremoverskuende perspektiv som følger av en stressituasjon med et alvorlig økonomisk tilbakeslag, der bevaringsbufferen i pilar 1 ikke er tilstrekkelig. I såfall kan banken bli pålagt en Planleggingsbuffer på toppen bestående av ren kjernekapital.

Banken må på lang sikt ta høyde for at motkonjunkturbuffer kan økes og kortsiktig ha en buffer for å tåle lavere resultat som følge av større kredittap eller svikt i netto inntekter. Herunder også en kraftigere vekst i beregningsgrunnlaget enn planlagt uten å komme i brudd med bufferkravene.

Det nye kapitalkravsdirektivet innebærer også nytt regelverk for likviditet. Nye likviditetsindikatorer er introdusert, som måler henholdsvis kortsiktig likviditet, LCR, og langsiktig finansiering, NSFR.

3. ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV

Under følger en oversikt over bankens ansvarlige kapital og minimumskravet til ansvarlig kapital etter Pilar 1 beregnet etter standardmetoden for kredittrisiko og basismetoden for operasjonell risiko pr. 31.12.2015.

3.1 Ansvarlig kapital

Bankens ansvarlige kapital består av 3 ulike typer kapital:

- Ren kjernekapital
- Hybridkapital (Tier 1)
- Tilleggskapital (Tier 2)

Ved utgangen av 2015 var bankens kapital som følger:

(NOK 1 000)	31.12.2015	31.12.2014
Egenkapital	1.191.168	1.050.255
Utbytte	0	-25.500
Fradrag immaterielle eiendeler	-25.884	-24.850
Sum ren kjernekapital	1.165.284	999.905
Ansvarlig lånekapital (Tier 1)	160.000	160.000
Sum kjernekapital	1.325.284	1.159.905
Ansvarlig lånekapital (Tier 2)	150.000	150.000
Sum ansvarlig kapital	1.475.284	1.309.905

Pareto Bank har utstedt to evigvarende fondsobligasjonslån (Tier 1) på totalt kr 160 mill. Det ene lånet ble utstedt 29.03.2012 (kr. 110 mill.) og det andre lånet 03.09.2014 (kr 50 mill.). Begge lånene er evigvarende med innløsningsrett for utsteder etter 5 år fra utstedelsesdato, uten insentiv til tilbakebetaling.

Banken har også utstedt et ansvarlig obligasjonslån (Tier 2) på totalt kr 150 mill. Lånet ble utstedt 03.09.2014. Lånet løper i 10 år med innløsningsrett etter 5 år fra utstedelsesdato.

3.2 Kapitalkrav

Tabellen viser kapitalkrav for bankens balanse- og utenom balanseposter (garantier og ubenyttede kredittrammer) fordelt på engasjementskategori.

	Balanse	Poster utenom balansen	Engasjements-beløp	Justering av engasjem. beløp på konv. faktor	Beregningsgrunnlag	Kapitalkrav
Stater og sentralbanker	598.237	0	598.237	-598.237	0	0
Lokale og regionale myndigheter	269.761	0	269.761	-215.809	53.952	4.316
Offentlige foretak	195.445	0	195.445	-195.445	0	0
Multiratelale utviklingsbanker	140.377	0	140.377	-140.377	0	0
Institusjoner	871.464	0	871.464	-682.273	189.191	15.135
Foretak	5.880.186	1.725.286	7.605.472	-1.454.015	6.151.457	492.117
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	1.913.386	130.547	2.043.933	-357.827	1.686.106	134.889
Forfalte engasjementer	62.576	2.518	65.094	24.689	89.783	7.183
Obligasjoner med fortrinnsrett	1.070.300	0	1.070.300	-963.270	107.030	8.562
Øvrige engasjementer	148.208	291.068	439.276	-289.151	150.125	12.010
Kapitalkrav kredittrisiko standardmetoden (SA)	11.149.940	2.149.419	13.299.359	-4.871.715	8.427.644	674.212
Kapitalkrav for operasjonell risiko	0	0	0	0	444.809	35.585
Fradrag for nedskrivninger på grupper av utlån og avsetninger for garantiforpliktelser	0	0	0	0	-58.297	-4.664
Minimumskrav til ansvarlig kapital	11.149.940	2.149.419	13.299.359	-4.871.715	8.814.156	705.133
Ansvarlig kapital						1.475.284
Overskudd av ansvarlig kapital						770.151
Kapitaldekning						16,74 %
Kjernekapitaldekning						15,04 %
Ren kjernekapitaldekning						13,22 %

Bankens beholdning av sertifikater, obligasjoner har i hovedsak motpart i engasjementskategoriene Stater og sentralbanker, lokale og regionale myndigheter og (finans-) institusjoner.

4. STYRING OG KONTROLL AV RISIKO

Risikostyring og internkontroll er hva banken gjennom organisering og rutiner gjør for å sikre sine og kundenes verdier og en forsvarlig drift. Måloppnåelse forutsetter systematisk strategiarbeid og planlegging, identifisering av risikoforhold, valg av risikoprofil, samt etablering og gjennomføring av kontrolltiltak for å trygge at målene nås.

4.1 Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP)

ICAAP er bankens styringsverktøy for analyse og vurdering av bankens faktiske og fremtidige kapitalbehov i forhold til valgt risikonivå. Dette for å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for styring av bankens risiko- og kapitalanvendelse.

Banken gjennomfører analyser av hele sin virksomhets risikonivå og kapitalbehov for å vurdere om det er samsvar mellom valgt risikonivå og bankens soliditet (ICAAP).

- a) ICAAP omfatter:
  - analyse og vurdering av bankens faktiske og fremtidige kapitalbehov
  - analyse og vurdering av risikonivå for å sikre at kapitalbehovet er i samsvar med valgt risikonivå og bankens soliditet
  - iverksettelse av nødvendige tiltak om situasjonen tilsier dette
- b) ICAAP skal sikre:
  - at risikonivået er bestemt og lagt på et forsvarlig nivå
  - en optimal og hensiktsmessig kapitalanvendelse
  - risikostyring gjennom gode systemer og rutiner for måling, oppfølging og kontroll av bankens aktiviteter
  - relevant ledelsesmessig styring og intervensjoner

- c) ICAAP overvåkes ved:
1. minimum årlig ICAAP-prosess
  2. periodisk ekstern vurdering av ICAAP-arbeidet
  3. månedlig rapportering av regulatoriske krav og interne rammer til styret
  4. ledergruppen diskuterer løpende bankens forretningsaktiviteter og risikonivå
  5. løpende engasjementsgjennomgang, overvåking og rapportering av bankens kredittrisiko
  6. daglig rapportering av markeds- og likviditetsrisiko

4.2 Risikoområder

Pareto Bank eksponeres for ulike typer risiko og de viktigste er:

Kredittrisiko

Risikoen for at et låne- eller garantiengasjement går i mislighold, og kunden eller annen motpart ikke oppfyller sine avtalte forpliktelser overfor banken. Herunder også at sikkerheter er mindre effektive enn forventet.

Konsentrasjonsrisiko

Risiko knytte til høy samlet kreditteksponering mot enkelt motparter, utsteder av sikkerhet, tilknyttede grupper av motparter eller geografiske områder eller har samme type virksomhetsområde.

Markedsrisiko

Risiko for tap som følge av endringer i observerbare underliggende markedskurser som renter, verdipapir- og valutakurser.

Likviditetsrisiko

Risiko for at banken ikke er i stand til å finansiere økning i utlån eller til å gjøre opp for sine forpliktelser ved forfall.

Operasjonell risiko

Risiko knyttet til tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Kredittspreadsrisiko

Risiko for endringer i markedsverdi av obligasjoner, sertifikater og eventuelle kredittderivater som følge av generelle endringer i kredittspreader. Metodikken er basert på Finanstilsynets Modul for markeds- og kredittrisiko.

Andre identifiserte risikoformer

Av annen risiko kan nevnes endringer i rammevilkår, nye regelverk som kan påvirke bankens kostnader og inntekter, herunder endringer i kapital- og likviditetskrav, skatteregler samt endringer i sikringsfondet for garanterte innskudd mv.

Videre har banken også renommérisiko knyttet til kunder, motparter, samarbeidspartnere og/eller myndigheter. En del av ICAAP-prosessen er også basert på skjønn og forutsetninger og ikke på erfaringstall fra løpende aktivitet/portefølje.

4.3 Organisering og ansvar

Risikostyring, internkontroll og ICAAP i Pareto Bank er en kontinuerlig og systematisk prosess som involverer alle områder/avdelinger i banken. Styret har vedtatt policyer og retningslinjer som skal sikre effektiv styring av risiko og kapital, herunder beredskapsplaner for å sikre en betryggende kapital- og likviditetssituasjon.

Banken har en årlig hovedgjennomgang samt jevnlig oppfølging fra den enkelte leder for de ulike avdelingene i banken.

Bankens administrerende direktør utarbeider årlig en samlet vurdering av risikosituasjonen som forelegges styret til behandling.

Utarbeidelse, kvalitetskontroll og godkjenning av ICAAP gjøres av styret årlig i samarbeid med administrasjonen.

Det er et mål at gjennomføring av risikostyring, internkontroll og ICAAP sees i sammenheng i forbindelse med utarbeidelsen og behandling av årlig forretningsplan/budsjett.

Styret i banken har følgende ansvar:

Styret skal påse at banken har hensiktsmessige systemer for risikostyring og internkontroll, herunder:

1. at det er klar ansvarsdeling mellom styret og daglig ledelse fastsatt i instruksjoner for styret og daglig leder,
2. at banken har en klar organisasjonsstruktur,
3. fastsette mål og strategi, samt overordnede retningslinjer for virksomheten. Det skal fremgå hvilken risikoprofil banken skal ha, samt hvilke risikorammer som gjelder der hvor dette er relevant,
4. fastsette prinsipper for risikostyring og internkontroll for banken som helhet og innenfor hvert enkelt virksomhetsområde,
5. påse at risikostyringen og internkontrollen blir etablert i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, pålegg fra Finanstilsynet og retningslinjer gitt av styret til administrasjonen,
6. påse at risikostyringen og internkontrollen er gjennomført og overvåket, blant annet gjennom behandling av rapporter utarbeidet i samsvar med internkontrollforskriften og etter forskrift om kapitalkrav (ICAAP).
7. vurdere bankens faktiske og fremtidige kapitalbehov i sammenheng med valgt risikonivå og iverksette nødvendige tiltak for å sikre dette,
8. evaluere sitt arbeid og sin kompetanse knyttet til bankens risikostyring og internkontroll minimum årlig.

Administrerende direktør har følgende ansvar:

1. sørge for å etablere en forsvarlig risikostyring og internkontroll på basis av en vurdering av aktuelle risikoer etter retningslinjer fastsatt av styret,
2. løpende følge opp endringer i bankens risikoer, og påse at bankens risikoer er forsvarlig ivaretatt i samsvar med styrets retningslinjer,
3. gi styret relevant og tidsriktig informasjon som er av betydning for bankens risikostyring og internkontroll, herunder informasjon om nye risikoer,
4. påse at bankens risikostyring og internkontroll er systematisk og dokumentert,
5. påse at risikostyringen og internkontrollen blir gjennomført og overvåket på en forsvarlig måte,
6. analysere og vurdere bankens faktiske og fremtidige kapitalbehov i sammenheng med valgt risikonivå og iverksette nødvendig tiltak for å sikre dette,
7. i takt med utviklingen av banken vil videreutvikle modeller og metoder tilpasset virksomheten for å analysere og vurdere risikonivå-/profil og kapitalbehov.

Revisor:

Bankens eksterne revisor gjennomgår om policyer, rutiner og instruksjoner etterleves, samt vurderer om bankens modellverk for risiko- og kapitalstyring gir et riktig uttrykk for bankens samlede risiko- og kapital situasjon. Ekstern revisor gjennomgår årlig bankens interne kontroll og gjennomføring av ICAAP-prosessen.

Intern revisor:

Bankens internrevisor rapporterer direkte til styret og er funksjonelt uavhengig av administrasjonen og kontrollfunksjoner.

Compliance-ansvarlig:

Banken har egen compliance-ansvarlig som når det er påkrevd rapporterer til adm. direktør og styrets leder om avdekkede forhold.

Risikostyringsfunksjon:

Alle risikoområder har i 2015 vært gjennomgått med bankens styre og rammer for risiko er bestemt og lagt på et forsvarlig nivå. Styret mottar månedlig rapport på overholdelse av regulatoriske krav og interne rammer. Banken planlegger å opprette en egen risikostyringsfunksjon i 2016.

5. RISIKOOMRÅDER

Under følger en gjennomgang av de ulike risikotyper banken er eksponert for, hvordan risikoen er avdekket/håndtert og en vurdering av bankens kapitalbehov.

5.1 Kreditt risiko (inkludert motpartsrisiko og restrisiko)

Pareto Bank finansierer primært kredittkunder og prosjekter knyttet til bankens hovedområder innenfor eiendom, selskapsfinansiering, finansielle instrumenter samt shipping og offshore. Banken yter i tillegg investeringstjenester.

Kreditt risiko er den risiko en bank har for at et låne- eller garantiengasjement går i mislighold, og kunden ikke oppfyller sine avtalte forpliktelser overfor banken. Bankens kreditt risiko påvirkes av den generelle økonomiske utviklingen og bankens håndverk ved innvilgelse og oppfølging av engasjementet.

Bankens Kreditt håndbok herunder Kreditt policy og Kreditt styringsnotat gir retningslinjer og rammer for all kredittgivning. Hovedprinsippet er at en debitor skal være solid, med akseptabel kontantstrøm, og fortrinnsvis verdibestendig pantesikret. I tillegg skal banken kjenne sine kunder godt. Nye, og ikke kjente kunder skal vurderes nøye, og det skal normalt innhentes referanser i tillegg til at alle offentlige registre sjekkes behørig.

Fullmaktstrukturen er slik at kreditt beslutninger over et gitt nivå skjer i Kreditt komité eller styret. Kreditt saker utenom bankens kreditt policy løftes alltid ett nivå i fullmaktstrukturen. Det legges til grunn konsensus- beslutninger i disse organene når det gjelder kreditt beslutninger. Alle engasjementer og motparter skal gjennomgås minimum en gang pr. år. Policy dokumentene, rutineverket og kreditt klassifiserings systemet inngår som en del av bankens kreditt håndbok.

Pareto Bank har et bevisst forhold til diversifisering av utlånsporteføljen hva gjelder bransje, sikkerhet og størrelse på enkeltengasjementer. Banken søker å diversifisere mellom ulike segmenter. Videre søker banken å unngå risiko i sektorer/bransjer hvor banken ikke har tilstrekkelig kompetanse eller er usikre på den generelle fremtidige risikoen i segmentet. For å unngå for stor konsentrasjonsrisiko er det et ønske å diversifisere utlånsporteføljen i ulike bransjer, segmenter og strukturer, risikoklasser og beløpsstørrelser. Det er her satt langsiktige mål for kredittporteføljen.

Når det gjelder andelen store engasjementer, har banken som hovedregel at et enkeltengasjement ikke skal utgjøre mer enn 10 % av ansvarlig kapital mot en enkelt kunde og 15 % på konsolidert basis. Dette for å unngå for stor risikokonsentrasjon. Videre er det slik at banken risikerer at andelen mislighold og tap øker forholdsmessig mye dersom større engasjementer går i mislighold. For engasjementer som overstiger denne grensen vil kravet til debitor og sikkerhet være skjerpet. Banken skal også kunne møte uforutsette kredittbehov hos kundene. Det er også satt en grense for andel av store engasjementer (> 10 % av ansvarlig kapital) på maksimalt 50 % av samlet kreditt eksponering. Se også under konsentrasjonsrisiko.

Restrisiko ved at sikkerheter er mindre effektive enn forventet, er en naturlig del av kreditt vurderingene både ved innvilgelse og i den løpende oppfølging. Dette håndteres ved forsvarlig lave belåningsgrader på sikkerhetene og vurdering av disses verdier og omsettelighet. Imidlertid legges det alltid til grunn at debitor har god betjeningsevne og denne stresstestes gitt ulike scenarioer som f. eks. ledighet, økt rentenivå, fall i leieinntekter og ratenivå mv.

Der banken har sikkerhet i ulike verdipapirer vil banken vurdere motparts-/kreditt risiko på hvert enkelt verdipapir. Belåningsgrader på alle aksjer og obligasjoner banken belåner, kreditt klareres enkeltvis i forkant av relevant beslutende organ. Videre vil det finne sted en løpende overvåking og minimum årlig en kreditt vurdering av motpartene med tilhørende belåningsgrader.

Banken vil også ha en kreditt risiko på utstedere av obligasjoner, sertifikater og derivater. Det er lagt opp til strenge krav til hvilke motparter banken kan investere i, løpetid på disse og krav til rating. Investerings-/kredittlinjer skal kreditt klareres i relevant beslutende organ. Videre vil det finne sted en løpende overvåking og minimum årlig kreditt vurdering av motpartene

Banken vil over tid få en geografisk og bransjemessig konsentrasjonsrisiko innen visse segmenter og mot ulike sikkerheter. Det legges til grunn at denne risiko hensyntas gjennom et tilstrekkelig kapitalbehov for porteføljen. Det samme forhold gjelder konsentrasjon rundt enkeltdebitorer og deres samlede eksponering.

Bankens kreditt policy tilsier som hovedregel at engasjementer skal være fullt ut sikret med pant i eiendom, verdipapirer eller annen kvalifisert sikkerhet. Samtlige engasjementer stresstestes ved inngåelse og ved årlige engasjementsgjennomganger for å vurdere robustheten i engasjementene i et "worst-case" scenario, både i forhold til betjening og i forhold til verdien av bankens sikkerheter.

5.1.1 Risikoklassifiseringsmodell

Risikoklassifisering skal danne grunnlag for enhetlig vurdering av den kredittrisiko banken tar på seg i forbindelse med utlån, kreditter og garantier og egne investeringer i verdipapirer. Modellen danner også grunnlag for risikoprising av engasjementene. Hvert engasjement klassifiseres ved inngåelse samt i forbindelse med engasjementsgjennomganger, eller ved kjente endringer i engasjementet eller verdien av pantet.

Risikoklassifiseringen gjøres i to dimensjoner, henholdsvis debitor og sikkerhetsdimensjonen. I debitor dimensjonen vurderes kundens tilbakebetalingsevne, dvs. kundens kontantstrøm og kvaliteten på denne samt kundens soliditet. I sikkerhetsdimensjonen vurderes kvaliteten på pantet, dets likviditet og dets evne til å tåle svingninger i markedsverdier over tid. Klassifiseringen vil variere fra A til E i hver av dimensjonene. Dette gir en risikomatrix med inntil 25 risikoklasser som igjen er gruppert som følger:

		Sikkerhet				
		A	B	C	D	E
Debitor	A	AA	BA	CA	DA	EA
	B	AB	BB	CB	DB	EB
	C	AC	BC	CC	DC	EC
	D	AD	BD	CD	DD	ED
	E	AE	BE	CE	DE	EE

Klassifisering av debitor:

I debitor dimensjonen vurderes kundens tilbakebetalingsevne, dvs. kundens kontantstrøm og kvaliteten på denne samt kundens soliditet. Banken legger til grunn ulike beregningsmodeller for klassifisering av debitor og sikkerhet.

- Ordinære næringslivskunder*
  - Nøkkeltall fra regnskapet som likviditetsgrad, rentedekningsgrad, gjeldsbetjeningsevne og egenkapitalandel mv.
- Prosjektkunder hvor det er løpende kontantstrøm*
  - Prosjektvalueringsmodell for beregning av kontantstrøm over de neste 10 år
  - Parametere er rater/leieinntekter, driftskostnader, finanskostnader, avskrivninger
  - Nøkkeltallene i regnskapssimuleringen danner utgangspunktet for klassifiseringen
- Prosjektkunder hvor kontantstrøm kommer ved slutten av prosjektet*
  - Prosjektvalueringsmodell basert på budsjetterte tallstørrelser
  - Parametere er salgspriser, utviklingskostnader (entreprise), tomtebelastning, uforutsette kostnader, finanskostnader og krav til forhåndssalg
  - Nøkkeltallene i regnskapssimuleringen danner utgangspunktet for klassifiseringen
- Verdipapirfinansiering*
  - Beregningsmodellen er en kontantstrømmodell som beregner gjeldsgrad før og etter en stresstest. Hensyntar i større grad debtors verdijusterte egenkapital.
- Boliglån/-kreditter*
  - Beregningsmodellen er en kontantstrømmodell som beregner gjeldsgrad før og etter en stresstest.

For alle gjelder en kvalitativ vurdering av kompetanse, ledelse, marked, konkurrenter, offentlig risiko mv.

Klassifisering av sikkerhet

I sikkerhetsdimensjonen vurderes kvaliteten på pantet, dets likviditet (restverdi) og dets evne til å tåle svingninger i markedsverdier over tid. Hver aktivaklasse vil ha ulik finansieringsgrad avhengig av volatilitetsvurdering og sikkerhetens omsettelighet.

Banken har besluttet følgende sjablongmessige sikkerhetsverdier på ulike aktivaklasser:

Aktivaklasse	Sikkerhetsverdi (maksimum vekt)
Bankgaranti *)	100 %
Kontantdepot	100 %
Statsgaranti*)	100 %
Kommunal garanti *)	100 %

Statsobligasjoner	95 %
Kommunale obligasjoner*)	95 %
Selskapsobligasjoner *)	fra 0 % til 70 %
Fast eiendom	fra 65 % til 85 %
Aksjer i ubelånte eiendoms AS'er **)	80 %
Shipping og offshore	fra 55 % til 70 %
Børsnoterte aksjer ***)	fra 0 % til 80 %
Unoterte aksjer og Oslo Axxess	fra 0 % til 30 % (etter kvalitativ vurdering)
Varelager/fordringer	30 %
Utvilsomt gode kausjonister	100 %

*) Norske motparter

**) Forutsettes at det tinglyses urådighet i vår favør i AS'ets eiendommer.

***) Børsnoterte aksjer skal klassifiseres etter volatilitet og likviditet, samt en kvalitativ vurdering av hver enkelt aksje.

Stats, bank og kommunal garantier og kontantdepot:

Denne kategorien anses som sikkerheter uten verdifallsrisiko så fremt sikkerhetene er lik eller større enn engasjements størrelse.

Stats- og kommunale obligasjoner:

Denne kategorien sikkerheter er forbundet med lav verdifallsrisiko. Obligasjoner har et element av renterisiko i seg, for lange obligasjoner kan denne risikoen være relativt betydelig.

Selskapsobligasjoner:

Belåningsgraden for selskapsobligasjoner fastsettes individuelt etter en helhetsvurdering av utsteder og det enkelte papiret. For lån og kreditter sikret med pant i selskapsobligasjoner innenfor rammen av standard produkt for obligasjonskreditter settes risikoklassen til en B.

Aksjer:

Aksjer finansieres etter en vurdering av aksjenes likviditet og volatilitet, men også en kvalitativ vurdering av aksjen. Finansierungsgradene vil derfor variere avhengig av den enkelte aksjen som finansieres.

Banken vil også finansiere fondsstrukturer og vil fastsette finansierungsgrad ut fra en vurdering av fondets risiko. Risikoklassen settes til A dersom det møter standardkriteriene for fastsettelse av finansierungsgrad.

Fast eiendom:

Ved pant i norske eiendommer enten gjennom tinglysning av pantedokumenter eller ved pantsettelse av adkomst dokumenter i borettslag eller boligaksjer med leierett vil en finansgrad på inntil 65 % skal være A, inntil 75 % skal være B og inntil 85 % C.

Shipping og offshore:

Pantsettelse av skip, lektere og offshorefartøyer og borerigger vil en eksponering på inntil 55 % skal være A, inntil 60 % skal være B og inntil 70 % C.

Varelager og pant i utestående fordringer:

Varelager finansieres normalt ikke, men vil eventuelt kunne inngå som en del av en sikkerhetspakke. I utgangspunktet legges varelagerpant inn med 30 % av varelagerets innkjøpskost eller realisasjonsverdi dersom denne er lavere.

Kausjoner:

Kun sikre kausjoner vektlegges, dvs. kausjoner fra kausjonister som vurderes som utvilsomt solide selv i et marked som er vesentlig dårligere enn det tidspunkt kausjonsavtalen ble inngått. Kausjonistene skal klassifiseres og ha en risikoklasse på minimum B for å kunne vektlegges 100 %, en C kausjonist vektlegges med maksimalt 35 %.

Stresstest

Det foretas stresstest av hver enkel kredittsak. Stresstestens form vil avhenge av hva som finansieres og låntaker. For privatpersoner gjøres en automatisk stresstest av kundedimensjonen. For næringskunder gjøres stresstesten separat. Retningsgivende er at de klart viktigste risikoparameterne testes. Dette kan bl.a. omfatte et inntektsbortfall, verdifall, renteøkning samt evt. en gjennomgang av de ulike postene i debitors balanse. Stresstestene vil variere avhengig av type kredittkunde og sikkerhet.

Det gjennomføres også en stresstest av bankens eksponering mot fall i boligpriser i eiendomsporteføljen. Bankens tester fall i sikkerhetsverdier uten hensyn til debitor. Denne stresstesten gjennomføres to ganger årlig.

5.1.2 Porteføljefinformasjon

Under følger oppstilling av bankens kredittengasjementer pr. 31.12.2015 fordelt etter risikogrupper/rating, hovedsikkerhet/eksponering, kundegruppe og geografi. Tabellene viser også maksimal kreditteksponering for banken. Bankens kredittrisiko er delt i tre porteføljer med ulike karakteristika og oppfølging:

- A. Kredittengasjementer med kunder
- B. Plasseringer i kredittinstitusjoner
- C. Beholdning av sertifikater og obligasjoner

A. Kredittengasjementer med kunder

Samlet kreditteksponering gjelder utlån, garantier og ubenyttede bevilgninger til kunder uten hensyn til eventuell justering for konverteringsfaktor.

(NOK 1.000)	Antall kunder	Utlån	Garantier	Ubenyttede kredittrammer	Samlet kreditteksponering	
					31.12.2015	Gj.snitt
Ingen/svært liten risiko	357	3.297.277	139.584	1.130.729	4.567.590	12.794
Liten risiko	246	3.328.007	228.020	709.054	4.265.080	17.338
Moderat risiko	60	968.678	92.878	32.353	1.093.909	18.232
Noe risiko	18	319.460	16.366	1.912	337.738	18.763
Stor risiko	0	0	0	0	0	0
Svært stor risiko	1	54.773	0	0	54.773	54.773
Tapsutsatt	0	0	0	0	0	0
Verdiendringer, pål. renter, nedskrivninger og amortisering	0	-37.560	0	0	-37.560	0
Utlån til og fordringer på kunder hovedstol	682	7.930.634	476.848	1.874.048	10.281.530	121.900

(NOK 1.000)	Utlån	Garantier	Ubenyttede kredittrammer	Samlet kreditteksponering	
				31.12.2015	31.12.2014
Aksjer og andeler	1.068.406	2.050	932.256	2.002.712	1.531.164
Obligasjoner	159.309	0	110.212	269.521	295.820
Næringsseiendom - Kontor	567.947	0	78.241	646.188	402.912
Næringsseiendom - Lager/Kombinasjonsbygg	355.744	13.800	64.960	434.504	626.152
Næringsseiendom - Forretningslokaler	445.122	600	1.550	447.272	348.799
Næringsseiendom - Bolig	2.178.698	189.137	581.968	2.949.803	2.524.642
Næringsseiendom - Tomt	1.108.068	0	62.214	1.170.283	1.094.646
Næringsseiendom - Annet	194.950	94.483	0	289.433	204.637
Maritime næringer	1.520.919	116.581	898	1.638.398	1.102.812
Boliglån/-kreditter	229.090	0	41.749	270.839	468.248
Kontantdepot	0	57.770	0	57.770	59.036
Usikret/annet	139.941	2.428	0	142.369	330.069
Verdiendringer, pål. renter, nedskrivninger og amortiseringer	-37.560	0	0	-37.560	-2.283
Utlån til og fordringer på kunder hovedstol	7.930.634	476.848	1.874.048	10.281.530	8.986.653

- De fleste engasjementer med unntak av ordinære boliglån/-kreditter har normalt sikkerhetsstrukturer som består av flere elementer. Dette kan være ulike typer sidesikkerheter som eiendom, verdipapirer, kausjoner og kontantdepot mv.

(NOK 1.000)	Utlån	Garantier	Ubenyttede kredittrammer	Samlet kreditteksponering	
				31.12.2015	31.12.2014
Østlandet	1.629.279	41.649	427.330	2.098.258	1.638.870
Oslo	4.988.220	296.765	1.034.570	6.319.555	5.720.241
Sørlandet	281.064	10.450	125.082	416.597	571.454
Vestlandet	141.828	1.620	125.180	268.627	347.747
Nord Norge og Midt Norge	340.542	9.782	118.559	468.883	292.356
Utlandet	587.262	116.581	43.326	747.170	418.269
Verdiendringer, pål. renter, nedskrivninger og amortiseringer	-37.560	0	0	(37.560)	(2.284)
Utlån til og fordringer på kunder	7.930.634	476.848	1.874.048	10.281.530	8.986.653

B. Plasseringer i kredittinstitusjoner

Samlet kreditteksponering gjelder bankens plasseringer i andre kredittinstitusjoner uten hensyn til eventuell justering for konverteringsfaktor.

(NOK 1.000)	31.12.2015	31.12.2014
Ekstern rating S&P, AA- /A-1+	26.217	38.247
Ekstern rating S&P, A+ /A-1+	304.910	186.668
Ekstern rating S&P, A /A-1	31.401	8.066
Ekstern rating S&P, BBB+/A-2	0	0
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	362.528	232.981

C. Beholdning av sertifikater og obligasjoner

Klassifisering av utstedere etter sektor (NOK 1.000)	31.12.2015	31.12.2014
Stat	279.385	690.848
Kommune	415.858	77.371
Kredittforetak	1.205.646	1.630.674
Bank	417.869	961.633
Energi	0	0
Industri	0	0
Forsikring	0	0
Maritime næringer	0	19.443
Sertifikater og obligasjoner	2.318.758	3.379.970

Klassifisering av utstedere etter rating (NOK 1.000)	31.12.2015	31.12.2014
AAA	1.441.502	2.187.756
AA-/AA/AA+	373.287	382.557
A-/A/A+	49.659	151.156
BBB-/BBB/BBB+	454.309	482.280
BB	0	176.221
B-	0	0
Sertifikater og obligasjoner	2.318.758	3.379.970

For utstedere som ikke har offisiell rating er "skyggeratingen" fra DNB og Nordea lagt til grunn.

5.1.3 Motpartsrisiko for derivater

Pareto Bank benytter derivater for å avdekke rente- og valutarisiko som oppstår som følge av bankens ordinære virksomhet.

Derivater handles med flere ulike motparter. Det er lagt opp til strenge krav til hvilke motparter banken kan investere i, løpetid på disse og krav til rating. Investerings-/kredittlinjer kredittklareres i relevant beslutende organ. Videre vil det finne sted en løpende overvåking og minimum årlig kredittvurdering av motpartene.

Oversikten under viser de finansielle derivaters nominelle verdier fordelt på type derivat i tillegg til positive og negative markedsverdier. Positive markedsverdier blir bokført som eiendel i balansen, mens negative markedsverdier blir bokført som gjeld.

Per 31.12.2015 (NOK 1.000)	Nominelle verdier	Positive markedsverdier	Negative markedsverdier
Renterelaterte kontrakter			
Renteswapper	1.780.425	7.562	27.246
Sum renterelaterte kontrakter	1.780.425	7.562	27.246
Valutarelaterte kontrakter			
Terminkontrakter	2.068.586	96	57.039
Sum valutarelaterte kontrakter	2.068.586	96	57.039
Finansielle derivater	3.849.011	7.658	84.285

5.1.4 Verdimåling av finansielle eiendeler

Verdimåling til virkelig verdi

Virkelig verdi er det beløp en eiendel kan byttes i, eller en forpliktelse kan gjøres opp i mellom uavhengige parter. Ved beregning legges forutsetning om fortsatt drift til grunn og avsetning for kredittrisiko i instrumentet blir inkludert ved verdsettelsen.

For øvrige finansielle instrumenter som innskudd fra og utlån til kunder og kredittinstitusjoner med rentebinding, beregnes kontraktsfestede kontantstrømmer neddiskontert med markedsrente inklusive en kredittrisikomargin på balansetidspunktet.

Verdimåling til amortisert kost

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi, måles til amortisert kost og inntektene beregnes etter instrumentets internrente. Internrenten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid. Kontraktstrømmen inkluderer etableringsgebyrer og direkte transaksjonskostnader som ikke betales av kunden, samt eventuell restverdi ved utløpet av forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av disse kontantstrømmer neddiskontert med internrenten.

5.1.5 Mislighold og nedskrivninger av finansielle eiendeler

Dersom objektive bevis for verdifall på utlån målt til amortisert kost kan identifiseres, beregnes nedskrivning på utlån som forskjellen mellom regnskapsført verdi i balansen og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med eiendelens internrente. Internrenten som benyttes, er eiendelens internrente før objektive bevis for verdifall blir identifisert, justert for endring i markedsrente frem til balansedagen.

Et utlån har verdifall, dersom det foreligger objektive bevis på at en tapshendelse har inntruffet etter første gangs balanseføring av utlån, og tapshendelsen reduserer utlånets estimerte fremtidige kontantstrømmer. Reduksjonen i kontantstrømmene forårsaket av tapshendelsen må kunne estimeres pålitelig.

Objektive bevis på at et utlån har verdifall inkluderer observerbare data institusjonen har kjennskap til rundt følgende hendelser:

- Vesentlige finansielle problemer hos debitor som svikt i likviditet, soliditet og inntjeningssevne.
- Betalingsmislighold anses alltid å forekomme dersom en termin ikke er betalt innen 90 dager etter forfall eller en rammekreditt har vært overtrukket i mer enn 90 dager.
- Andre vesentlige kontraktsbrudd som brudd på lånebetingelser.
- Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debitorens bo blir tatt under konkursbehandling.
- Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor.

Listen over er ikke uttømmende. Det avgjørende for om det skal foretas nedskrivning for verdifall på et utlån, er hvorvidt tapshendelsen medfører at banken på måletidspunktet estimerer en reduksjon i utlånets fremtidige kontantstrømmer. Det er heller ikke alltid mulig å identifisere én enkelt hendelse som årsak til verdifall, men heller den kombinerte effekten av flere hendelser.

Utlån vurderes også gruppevis. Dersom det foreligger objektive bevis for at en gruppe av utlån har verdifall skal det foretas nedskrivning.

5.1.6 Beregning av kapitalbehov kreditt risiko

Banken har utarbeidet en modell for å vurdere hvilken kapitalbuffer banken bør ha for å møte bankens kreditt risiko. Modellen beregner et kapitalkrav utfra dimensjonen næring/produkt. Det tas utgangspunkt i kapitalbehovet i Pilar 1 etter standardmetoden, men det korrigeres for faktiske skjevheter i risikobildet mellom de ulike produkt-/sikkerhetsklasser i porteføljen samt engasjementets størrelse. Dette er riktignok en sjablongmessig tilnærming, men gir et langt mer nyansert og bedre bilde av den faktiske risiko enn standardmetoden i Pilar 1.

Banken har brukt erfaringstall fra eksisterende portefølje på fordeling etter produkt/sikkerhet, og klassifisering samt prognoser av balanseutviklingen i langtidsplanen. Utfra dette har banken etter beste skjønn satt vekt for kapitalbehovet i disse dimensjonene. Dette utfra iboende risiko i det enkelte produkt/sikkerhet isolert og i forhold til hverandre.

Vektene har vært holdt fast de siste årene med unntak av nye produkter/sikkerheter som er kommet til og differensiering innen disse. Porteføljedataene følges opp utfra faktiske størrelser. Banken vil i den periodiske myndighetsrapportering/ rapportering til styret legge til grunn beregninger etter denne modell basert på engasjementsdata for den enkelte kunde. Kvartalsvis utarbeides det marginanalyser på alle bankens kreditter etter dimensjonene produkt/sikkerhet, risikoklasse og kundeansvarlige. Det fokuseres her på risikoprising og på at alle kreditter har en minimum lønnsomhet i forhold til kapitalkravet. Modellen tar utgangspunkt i bankens kreditter til ordinære kunder.

Modellen over tar utgangspunkt i bankens utlån og kreditter til ordinære kunder. For kreditt risiko knyttet til utstedere av obligasjoner, sertifikater og derivater er det lagt opp til egne krav til hvilke motparter banken kan investere i, løpetid på disse og krav til rating. Det er for disse motparter lagt til grunn risikovektene i Pilar 1.

5.2 Konsentrasjonsrisiko

Risiko for tap som følge av konsentrasjon om enkeltkunder, geografiske områder, enkelte bransjer og sikkerheter med samme risikoegenskaper.

Banken har utarbeidet rammer og retningslinjer for oppfølging av den til enhver tid løpende utlånsportefølje. Løpende rammer og retningslinjer er beskrevet i bankens kredittpolicy. For å unngå for stor konsentrasjonsrisiko har bankens rammer for å diversifisere utlånsporteføljen i ulike bransjer, segmenter og strukturer, risikoklasser og beløpsstørrelser. Overordnede målsettinger for dette fremgår også av bankens strategidokumenter.

Banken har en høy andel store kredittengasjementer. For å unngå en for sterk risikokonsentrasjon har banken et selvpålagt krav og har som målsetting at andelen store engasjement ikke skal overstige 40 % av samlet kreditteksponering. Videre skal et kredittengasjement på konsolidert basis mot en gruppe ikke kan overstige 15 % av ansvarlig kapital og kredittengasjement mot en enkeltkunde (ikke konsolidert) ikke kan overstige 10 % av ansvarlig kapital. Banken kan fravike det selvpålagte kravet dersom kredittkunden er særlig kredittverdig eller engasjementet er særlig godt sikret. Sikkerheten skal være uomtvistelig kurant og likvid og gjeldsbetjeningsevnen god.

Banken har få og gjennomgående store kredittengasjementer, som medfører en konsentrasjonsrisiko utfra størrelse. Effekten av at ett eller flere av disse skulle bli tapsutsatte kan isolert gi en stor effekt på bankens resultat og godt utover det gjennomsnittlige årlige tapsnivået som er lagt til grunn i budsjett og langtidsprognose. Det er derfor lagt til grunn et ekstra kapitalkrav for store engasjementer for å møte denne usikkerheten.

Pr. 31.12.2015 hadde banken følgende fordeling av kredittengasjementene etter størrelse:

(NOK mill.)	Engasjement	Andel	Antall	Snitt
> 100	1.936,5	18,8 %	14	138,3
> 75 < 100	1.173,8	11,4 %	14	83,8
> 50 < 75	2.103,0	20,5 %	36	58,4
> 25 < 50	2.260,6	22,0 %	64	35,3
> 10 < 20	1.643,0	16,0 %	109	15,1
> 5 < 10	662,8	6,4 %	103	6,4
> 2 < 5	363,9	3,5 %	123	3,0
> 1 < 2	132,3	1,3 %	109	1,2
< 1	5,7	0,1 %	110	0,1
Sum utlån	10.281,5	100,0 %	682	15,1

Kapitalbehov

Det beregnes ikke kapitalkrav for konsentrasjonsrisiko etter basismetoden i Pilar 1.

Banken beregner kapitalkrav for å dekke opp denne konsentrasjonsrisikoen i Pilar 2.

5.3 Markeds- og likviditetsrisiko

Risiko for uventet tap som resultat av svingninger i renter, valutakurser eller kurser for aksjer, obligasjoner eller andre verdipapirer. Bankens markedsrisiko er knyttet til bankporteføljen som er eksponert for rente-, valuta- og kredittspreadsrisiko.

Bankens rente- og valutaeksponering kommer som følge av bankens utlåns- og innlånsaktivitet og banken bruker rente- og valutamarkedet kun til å sikre disse eksponeringene. Følgelig vil eksponeringen være lav og rammene for disse områdene er lave. Banken eier en portefølje av obligasjoner og fond som en del av sin forvaltning av overskuddslikviditet og denne er eksponert mot endringer i kredittspreader/obligasjonskurser.

Vurderingen om hvor mye kapital som settes av under Pilar 2 omfatter både eksponering, risikospredning og markedslikviditet.

Styring av renterisiko

Renterisiko er knyttet til bankens beholdning av rentebærende verdipapirer, fastrenteutlån, utlån med rente direkte knyttet til markedsnoteringer (NIBOR/LIBOR), fastrenteinnskudd og verdipapirinnlån. I tillegg knyttes det til flytende inn- og utlån innenfor varslingsperioden.

Rentederivater som rentebytteavtaler (renteswap) og forward rate agreements (FRA) benyttes til å redusere renterisikoen som oppstår i bankporteføljen. I visse tilfeller brukes også andre typer swapavtaler, som basisswap eller asset swap. Disse kan også inneholde valutaelementer.

Banken måler renterisiko som den samlede økonomiske konsekvensen av en parallellforskyvning av rentekurven med ett prosentpoeng. Alle rentesensitive poster på og utenfor balansen tas med i denne beregningen. Konsekvensen er uttrykt som en endring i nåverdi av fremtidige kontantstrømmer. Banken måler også effekten av kurvevridning.

Banken har interne rammer for den samlede renterisiko i norske kroner og valuta. Rammen gjelder løpende og omfatter alle løpetider, alle finansielle instrumenter og alle valutaer.

Bankens renteposisjoner rapporteres daglig til bankens ledelse og månedlig til bankens styre.

Banken setter av kapital i Pilar 2 tilstrekkelig for å dekke en kurveforskyvning på 2,00 prosentpoeng, med et tillegg for moderat risikospredning.

Styring av valutarisiko

Valutarisiko er knyttet til bankens utlån, plasseringer, inntekter, innskudd og ev. annen innlån/funding i valuta. I tillegg oppstår valutarisiko når banken gjør spotvekslinger for sine kunder. Banken tar ikke egne posisjoner i valuta.

Det benyttes spot-, termin- og swapavtaler i valutamarkedet til å avdekke bankens valutaeksponering. I den grad banken har utlån som overstiger innskudd i samme valuta vil banken normalt gjøre en valutaswap for å skaffe til veie valuta til utbetaling samt sikre valutarisikoen til hovedstolen. Plasseringer i obligasjoner i valuta sikres normalt med rentebytteavtaler med veksling av hovedstol i valuta (asset swaps), slik at også valutarisikoen sikres.

Banken måler valutarisiko som bankens nettoposisjon i den enkelte valuta. I tillegg måler banken summen av nettoposisjonene i hver valuta som en brutto størrelse uten netting mellom valutaer. Nettoposisjonene er omregnet til norske kroner.

Banken stresstester valutaposisjonene ved å analysere resultateffekten av en markedsendring på 10 prosentpoeng for henholdsvis: største tillatte nettoposisjon i en enkelt valuta og aggregert nettoposisjon i alle valutaer.

Bankens valutaposisjoner rapporteres daglig til bankens ledelse og månedlig til bankens styre.

Banken setter av kapital i Pilar 2 i forhold til størrelsen på rammen for valutarisiko med et tillegg for moderat risikospredning.

Kredittspreadsrisiko

Kredittspreadsrisiko er knyttet til bankens beholdning av sertifikater og obligasjoner. Et rentepapirs kredittspread representerer marginen over NIBOR eller swaprenten som papiret betaler effektivt. Kredittspreadsrisiko stiger som følge av at papirets kurs faller og faller når papirets kurs stiger. Kredittspreadsrisiko er risikoen for at banken får et tap på et papir som resultat av en økning i papirets kredittspread.

Kredittspreadsrisiko oppstår når banken plasserer overskuddslikviditet i sertifikater og obligasjoner. Denne risikoen kan ikke avdekkes direkte, men kan begrenses ved valg av papirer med høy rating og/eller kortere løpetid.

Banken måler kredittspreadsrisiko i henhold til Finanstilsynets modul for måling av markedsrisiko, og har definert en ramme for kredittspreadsrisiko som en prosent av bankens ren kjernekapital. Rentepapirene inn i risikoklasser basert på rating. Her brukes offisiell rating fra Standard & Poor's, Moody's eller Fitch hvis det finnes, og hvis ikke brukes skyggerating fra DNB eller Nordea. Statsobligasjoner denominert i egen valuta (NOK) inkluderes ikke i beregningen. Relevante fondsandeler klassifiseres i henhold til oppgitt gjennomsnittlig rating og gjennomsnittlig løpetid. Det avsettes kapital tilsvarende målingen av kredittspreadsrisiko i Pilar 2.

Bankens portefølje av verdipapirer er i stor grad diversifisert i forhold til alle vesentlige dimensjoner som enkeltutstedere, enkeltsektorer og geografiske områder. Det er etablert rammer som sikrer at posisjonen har god risikospredning, bl.a. begrensninger på sektor og på enkeltutstedere.

5.4 Likviditets- og finansieringsrisiko

Likviditetsrisiko måler bankens evne til å møte kortsiktige forpliktelser og til å sikre langsiktig finansiering av bankens eiendeler. Styring av likviditetsrisiko innebærer både en diversifisering av finansieringskilder og forvaltning av en overskuddslikviditet i instrumenter med forskjellig grad av likviditet. Banken må også tilfredsstille regulatoriske likviditetskrav. Riktig styring av likviditetsrisiko gir verdiskapning og øker tillit hos bankens investorer.

Banken har laget en egen vurdering av likviditets- og finansieringsrisiko (ILAAP)

Styring av likviditetsrisiko

Tre forhold er av spesiell betydning for en banks likviditetsrisiko. Det første er bankens balansestruktur. Stor forskjell i omløpshastighet og bindingstid på aktiva- og passivpostene resulterer i likviditetsrisiko i det man kontinuerlig er nødt til å plassere eller hente inn midler fra markedet. Videre er likviditeten i markedet, dvs. risikoen for å oppnå en dårlig pris i et finansielt marked fordi antallet kjøpere og selgere i markedet er for lite. Til slutt vil bankens kredittverdighet være av stor betydning. Så lenge en bank er solid og nyter tillit i markedet, vil den under normale markedsforhold ikke ha noen problemer med å refinansiere eller øke sine innlån.

Pareto Bank har som strategisk mål å holde en moderat likviditetsrisiko på både kort og lang sikt. Banken legger opp til å ha en innskuddsdekning på rundt 70 - 80 % de neste årene og verdipapirlån på rundt 20 - 25 % av forvaltningskapitalen. Banken vil kunne agere dynamisk og velge de beste finansieringskildene basert på tilgjengelighet, pris og risiko innenfor disse rammene.

Videre er det et mål for banken til en hver tid å ha en god likviditetsbuffer. Størrelsen på bufferen vil i første rekke bestemmes av bankens utvikling og balansestruktur. Bankens likviditetsbuffer er p.t. sammensatt av plasseringer i andre banker og verdipapirer. Forskrift om forsvarlig likviditetsstyring samt Finanstilsynets "Modul for likviditetsrisiko" danner utgangspunktet for bankens rammeverk og vurdering av likviditetsrisikonivå.

Banken skal ha et positivt, akkumulert likviditetsgap i det korte perspektiv (reserveperioden) for å begrense sin likviditetsrisiko. Likviditetsgapet fremkommer som differansen mellom bankens likviditetsbuffer og bankens likviditetskrav. Reserveperioden er på nåværende tidspunkt fastsatt til tre måneder. Reserveperiodens varighet bestemmes ut fra en forventning om hvor lang tid vi må påregne før eventuelle rykter om bankens finansielle problemer kan avkrefte. Reserveperiodens lengde må vurderes i takt med bankens vekst og balanseutvikling. Det gjøres i tillegg likviditetsprognoser på inntil 12 måneder.

I det lengre perspektiv gjøres vurderingen på grunnlag av Finanstilsynets indikator 1 og 2. Som et supplement til den kvantitative vurderingen gjøres en mer skjønnsmessig vurdering av andre faktorer som påvirker likviditetsrisikonivået i banken. Disse er eksempelvis sammensetningen av bankens innskuddsportefølje og verdipapirportefølje. Banken regner også ut LCR, og NSFR, og forbereder seg på å møte nye likviditetskrav som blir implementert fremover. Minimumskrav for LCR er satt opp for en overgangsperiode frem til 2017. Banken gjennomfører daglige stresstester for Finanstilsynets indikator 1 og 2 og utfører andre stresstester ved behov. En test av bankens beredskapsplan for likviditetskriser er gjennomført årlig.

Videre skal banken i det lengre perspektiv holde en moderat likviditetsrisiko. Det er fastsatt følgende indikatorverdier:

	Indikator 1 (> 1 år)	Indikator 2 (> 1 mnd.)
Målnivå	1,10	1,15
Minimumsnivå	1,05	1,10

Banken skal ha en robust likviditetsstyring basert på retningslinjer fastsatt av styret. Banken har utarbeidet rammer og prinsipper for styring av bankens likviditetsrisiko. I tillegg er det utarbeidet prognoser og beredskap for mulige likviditetskriser. Det er utarbeidet et policydokument som definerer likviditetsrisikotoleransen og rammer i tråd med retningslinjer gitt av Finanstilsynet. Et komplett rutineverk innenfor likviditets- og innlånsområdet er også definert.

Bankens likviditetssituasjon rapporteres daglig til bankens ledelse og månedlig til bankens styre.

Kapitalbehov

Banken har vurdert konsekvensen av en likviditetskrise der banken ikke får finansiert utlånsvekst eller refinansiert lån som forfaller både som følge av bankspesifikke eller generelle forhold. Tiltakene som vil bli iverksatt vil kunne gi økonomiske tap og/eller reduserte resultater. Vurderingen av de økonomiske konsekvensene har medført at banken avsetter kapital for å dekke opp denne risiko i Pilar 2.

Banken setter av kapital i Pilar 2 for å dekke tap ved salg av likviditetsportefølje, tilleggskostnad for verdipapirfunding og tilleggskostnad for økt innlånskostnad.

5.5 Operasjonell risiko

Bankens operasjonelle risiko oppstår som følge av systemfeil eller kontrollfeil som medfører at ledelsen hindres i å overvåke eller kontrollere de øvrige risiki eller at den normale transaksjonsbehandlingen hindres. Videre er dette risiko for feil økonomisk rapportering som kan gi feilaktig beslutningsgrunnlag både internt og eksternt. Risikotypen inneholder også forvaltningsmessig risiko ved at bankens løpende drift ikke fungerer tilfredsstillende.

I Pilar 1 legger banken til grunn basismetoden for beregning av operasjonell risiko.

Banken søker å begrense operasjonell risiko gjennom god styring og kontroll ved etablering av gode kontrollrutiner, godt etablert rutineverk, compliance funksjon, samt forsikringsdekning mot svindelanslag.

Banken har outsourcet all drift og vedlikehold av IT-systemer/bankapplikasjoner på linje med de fleste andre norske banker. Dette er regulert av et avtaleverk som omfatter oppetider, driftsstans, kompensasjon/erstatning mv. Risikoen og økonomiske konsekvenser av alvorlig driftsstans/-feil er vurdert som lav. Det henvises her til bankens katastrofeberedskapsplan og overholdelse av IKT- forskrift og internkontrollforskriften. Banken har etter denne vurdering en høy toleranse for driftsavbrudd før de økonomiske konsekvensene blir betydelige.

Bankens virksomhet er også relativt begrenset i form av virksomheten drives fra ett kontor, har få ansatte, få kunder/konti, ingen kontanthåndtering og et svært begrenset transaksjonsvolum. De aller fleste av bankens kunder bruker andre banker som hovedbank.

Kapitalbehov

Det beregnes kapitalkrav etter basismetoden i Pilar 1.

Vurderingen av bankens kapitalkrav med tanke på operasjonelle risiko er derfor i hovedsak begrenset i forhold til større tap som følge av svindel/bedrageri av banken, herunder ikke kredittrelaterte formuestap påført banken eller bankens kunder/3. part. Kapitalbehovet i Pilar 2 er derfor satt likt Pilar 1.

5.6 Andre identifiserte risikoformer

Av andre former for risiko banken er eksponert for kan nevnes følgende:

- Risiko forbundet med verdipapirisering: Verdipapirisering (OMFer) er ikke aktuelt for Pareto Bank i en kort og midlere tidshorisont, og risikoen er ikke vurdert
- Renterisiko i bankporteføljen: Pareto Bank vil ikke ha noen bankportefølje i en kort og midlere tidshorisont. Dette er ikke vurdert.
- Forsikringsrisiko: Pareto Bank vil ikke ha virksomhet relatert til forsikring i en kort- og midlere tidshorisont. Dette punktet er således ikke vurdert.
- Risiko knyttet til pensjonsforpliktelser i livsforsikringsselskaper: Pareto Bank vil ikke ha virksomhet knyttet til dette. Punktet er ikke vurdert.
- Risiko for endringer i rammevilkår: Endringer i rammevilkår, nye regelverk som kan påvirke bankens kostnader og inntekter, herunder endringer i skatteregler, endringer i sikringsfondet for garanterte innskudd mm. Dette må banken vurdere løpende.
- Utsiktet risikoeksponering som følge av svakheter i bankens risikostyring og kontrollopplegg: Dette er i hovedsak å anse som operasjonell risiko som løpende vil bli avdekket. Videre kan det være andre forhold banken i dag ikke har avdekket eller kan stå overfor fremover. Dette kan også være risikoeksponering som kan bære preg av engangshendelser, og ikke løpende i langtidsperioden.
- Verdipapirkonsesjon: Banken har et meget lavt aktivitetsnivå på investeringstjenester. Det forventes ikke å implementere nye produkter og tjenester i tiden fremover. Det vil i såfall være eventuell utvidelse av dagens banktjenester slik at risikobildet vil være relativt uendret. I forbindelse med implementeringen av de ulike produktene vil kapitalbehovet særlig måtte vurderes i forhold til det forretningsvolum banken vil være eksponert mot.
- Aksjekursrisiko: Oppstår ved tap som følge av svingninger i aksjekurs. Banken vil normalt ikke ta egne posisjoner i aksjemarkedet, og risikoen er inntil videre ikke vurdert før det blir aktuelt for banken å investere i aksjer.

Kapitalbehov

Styret vurderer at det ikke er behov for å avsette kapital for å møte andre identifiserte risikoer.

6. UTBYTTEPOLITIKK

Pareto Banks hovedmål er å bidra til at bankens aksjonærer oppnår en konkurransedyktig avkastning på investert kapital i form av utbytte og kursvekst.

Pareto Bank har en langsiktig ambisjon om å utbetale fra 30 til 50 prosent av bankens resultat etter skatt i utbytte.

Pareto Bank er fortsatt i en tidlig fase hvor det er ønskelig med utlånsvekst og resultatvekst i årene som kommer. Utdelingsforholdet vurderes derfor naturlig nok opp mot bankens evne til å realisere en lønnsom vekst. En god tilgang på forretninger og en konkurransedyktig egenkapitalavkastning etter nedskrivninger og skatt taler for et utdelingsforhold i den lave enden av bankens ambisjonsnivå på utdelingsforhold.

Følgende er lagt til grunn for bankens utbyttepolitikk:

- *Konkurransedyktig direkte avkastning*
Pareto Bank-aksjen er per 31.12.2015 ikke børsnotert. Det planlegges en notering i 2016 for å etablere en markeds plass for aksjen, hvilket vil kunne bidra til en mer transparent og reell prising. Inntil videre er derfor utbytte spesielt viktig for aksjonærene.
- *Sammenliknbare selskaper*
Pareto Bank skal over tid gi aksjonærene en samlet avkastning som er konkurransedyktig i forhold til investeringer i sammenliknbare selskaper.

- *Faktisk kapitalbehov*
Pareto Banks faktiske kapitalbehov slik det er definert gjennom bankens vurdering av virksomhetens samlede risikonivå (ICAAP) er retningsgivende for hvilket utbyttensnivå som fastsettes. I tillegg er selvfølgelig lovpålagte kapitalkrav retningsgivende, samt markedets forventinger til hvilken kapitalisering Pareto Bank bør ha. Vurderingen av kapitalbehov skal hensynta et eventuelt kapitalbehov knyttet til planlagt fremtidig vekst. Banken skal til enhver tid ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i banken.
- *Tilbakekjøp av aksjer*
Tilbakekjøp av aksjer kan komme i tillegg til utbetaling av ordinært utbytte i situasjoner med gode resultater.

7. VURDERING AV KAPITALBEHOVET

Pareto Bank har gjennomført en analyse av hele sin virksomhets risikonivå og kapitalbehov for å vurdere om det er samsvar mellom valgt risikonivå og bankens soliditet. Analysen skal også bidra til en effektiv og optimal egenkapitalbruk i forhold til virksomhetens omfang og risikoprofil.

Utgangspunktet for ICAAP-prosessen har vært alle risikoområder hvor banken har/vil ha aktivitet/risiko. Det er etablert policyer, rutiner og instruksjoner som har vært gjenstand for styrebehandling, herunder behandling av risikonivå og interne krav til risikorammer. Det samme regelverk gjennomgås systematisk av bankens kontrollkomité når disse områdene faller inn i deres arbeidsplaner. Det samme gjelder bankens revisor. Det er etablert rutiner for rapportering av bankens regulatoriske krav og interne rammer basert på dette.

Selve prosessen for utarbeidelsen, kvalitetskontroll og godkjenning av ICAAP, har styret gjort i samarbeid med bankens administrasjon. Det foretas også en uavhengig vurdering av dokumentet før dette endelig besluttes, samt forelegges bankens kontrollkomité (avvikles fom. 01.01.2016). Styret har funnet det fornuftig å utarbeide ICAAP parallelt med bankens forretningsplan. Som et ledd i dette gjøres også en risikovurdering av bankens virksomhet etter § 6 i forskrift for internkontroll og risikostyring.

Styret har lagt til grunn et minimumsmål for kapital på 0,50 % poeng over minstekravet til ren kjernekapital. Dette for å ta høyde for at motkonjunkturbuffer med 12 måneders varsel kan økes, samt for kortsiktig å ha en buffer for å tåle større kredittap og svikt i netto inntekter. Herunder også en kraftigere vekst i beregningsgrunnlaget enn planlagt. Dette er absolutte minimumsnivåer og banken skal ha kapitalnivåer over dette.

Banken har lagt til grunn et målnivå på ren kjernekapitaldekning på 15,00 % som er 1,2 % poeng over Pilar 2 kravet ved utgangen av 2016.

Banken har høy inntjening hvilket gjør banken relativt mer robust mot negative hendelser/tap. Resultatet gir også stort handlingsrom for banken med hensyn på kredittvekst, utbytte og kapitaloppbygging. Det at bankens kredittportefølje også har en kort løpetid og høy innfrielsestakt gir banken stort handlingsrom på både justering av kapital og beregningsgrunnlag i en 12 måneders periode.

MNOK	31.12.2015	31.12.2016
Pilar 1 ekskl. buffer	4,5 %	4,5 %
Pilar 2 tillegg	2,5 %	2,3 %
Bufferkrav	6,5 %	7,0 %
Minstekrav ren kjernekapital (CET1)	13,5 %	13,8 %
Styrets minimumsnivå	14,0 %	14,3 %

Det legges til grunn at minimumsmålene og målnivåene kan øke som en konsekvens av en økt motkonjunkturbuffer til 2,50 %. De faktiske kravene kan avvike fra dette, og banken må løpende vurdere tiltak for å møte eventuelle endringer.

Dersom nivåene kommer under disse nivåer så skal tiltak iverksettes for enten å øke bankens kapital eller redusere beregningsgrunnlaget tilstrekkelig.

*****